

Atatürk Dönemi Halk Eğitimi Politikaları ve Bunun Âşık Şiirine Yansımaları

Bülent Arı*

Özet

Bu bildiri, Atatürk'ün eğitim politikası içerisinde özel bir yer tutan halk eğitimine yönelik fikir ve uygulamalarını ortaya koymaya yönelik bir çalışmadır. Söz konusu çalışmanın konusunu oluşturan “Atatürk Dönemi Halk Eğitimi” incelemeye başlamadan önce konunun anlaşılması amacıyla halk eğitiminin ne olduğu, önemi, işlevleri, tarihsel gelişimi ile bu konuda yapılan çalışmalara kısaca değinilerek Atatürk'ün halk eğitimine bakış açısı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Âşıklar; Türkçe kullanmanın, Türkçeyi korumanın devlet düzenini de korumak olduğunun bilincindedirler. Yönetim kadrosunda bulunanlarla, halkın dilinin aynı olmasının önemli olduğunu bilen âşıklar, Atatürk'ün dil öğretme seferberliğine de bu yüzden alkış tutmuşlar ve insanların birbirlerini anlayabilmelerinin toplum huzuru için önemli olduğunu her fırsatta dile getirmişlerdir.

Çalışmamızda genel olarak betimsel araştırma yöntemi kullanılarak tespit edilen durum tanımlanmaya ve açıklanmaya çalışılacaktır. Kaynak taraması sonucunda elde edilen veriler; “Halk Eğitimi Kavramı ve Halk Eğitiminin Tarihsel Gelişimi”, “Atatürk Döneminde Halk Eğitimi ile İlgili Kurumlar ve Faaliyetleri”, “Atatürk'ün Halk Eğitimine Yönelik Görüş ve Uygulamaları” ile “Âşık Şiirinde Atatürk ve Halk Eğitimi” başlıklarında değerlendirilecektir.

Çalışma sonucunda Atatürk'ün halk eğitimine yönelik çalışmalarının toplumu bütünleştirme, demokratikleşme açısından ne gibi hizmetlerde bulunduğu ve âşıkların da halk eğitimi ve harf inkılabı çalışmalarındaki başarılarından dolayı Atatürk'e bakış açıları, şiirlerden yola çıkılarak tespit edilmeye çalışılacaktır.

Âşıklar, Atatürk'ün halk eğitimine yönelik çalışmaları olan millet mekteplerinin açılması ve Türk diline yönelik atılan adımların Türk insanının dünyayı tanımaya ve cehaletin pençesinden kurtularak aydınlığa doğru koşmasına yol açtığı sonucunu şiirlerinde ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Eğitim, Halk Eğitimi, Âşık, Âşık Şiirinde Halk Eğitimi.

* Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Hatay/TÜRKİYE, bari@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7807-366X, DOI: 10.37879/9789751756480.2023.16

Public Education Policies of Atatürk Era and its Refections on Trobadour Poetry

Abstract

This paper is a study to reveal the ideas and practices of Atatürk's public education, which has a special place in his education policy. Before starting to examine "Public Education in the Atatürk Era", which is the subject of the study in question, in order to understand the subject, what public education is, its importance, functions, historical development and studies on this subject will be briefly mentioned and Atatürk's perspective on public education will be tried to be revealed.

Trobadours; Using Turkish means that protecting Turkish is also protecting the state order. They are conscious. It is important that the language of the people and the people in the management staff are the same. This is why the trobadours who knew the language applauded Atatürk's language teaching campaign and said that people They have expressed at every opportunity that it is important for the peace of the society to be able to understand them.

In our study, the situation determined by using descriptive research method will be tried to be defined and explained. The data obtained as a result of the literature review; The subject will be discussed in the sections "The Concept of Public Education and the Historical Development of Public Education", "Institutions and Activities Related to Public Education in the Atatürk Era", "Atatürk's Views and Practices on Public Education" and "Atatürk and Public Education in Trobadour Poetry".

As a result of the study, it will be tried to determine what kind of services Atatürk's studies on public education have in terms of integration and democratization of the society, and the poets' perspectives on Atatürk due to their success in public education and letter reform.

Trobadours have always been the seeing eye and speaking language of the people. In Atatürk's poems about public education policy, lovers reveal the point of view of the people. In this part of the paper, the following information, which is thought to be reached as a result of the study, will also be given in the said conclusion part. Because the lovers think that thanks to the nation schools opened and the language used, Turkish people know the world and run towards the light by getting rid of the clutches of ignorance.

Keywords: Atatürk, Education, Public Education, Trobadour, Folk Education, In Trobadour Poetry.

1. Halk Eğitimi ve Halk Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

1.1. Halk Eğitiminin Kavramsal Çerçevesi

Halk eğitiminin bir tanımı da eğitsel çabaların geniş kitleye yönelmesidir. “Kitle Eğitimi”, “Toplum Eğitimi”, “Temel Eğitimi”, “Sosyal Eğitim”, “Yaygın Eğitim” adları altında çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin okul haricinde eğitimine yönelik sistemli faaliyetleri geniş manada halk eğitiminin içerisinde değerlendirilmektedir.

Aslında halk Eğitimi, çeşitli adlar altında yetişkinlere yönelik bir eğitim şekli olarak, geçmiş dönemlerde de uygulanan eğitimin bir türüdür. Fakat daha önceleri halk eğitimi, insanî, dinî ve iyilikseverlik duyguları çerçevesinde türlü sebeplerle eğitim alamamış olan kişilerin daha iyi, daha ahlaklı bir vatandaş olarak işverene ve yöneticiye karşı vazifelerini daha iyi ifa etmesini sağlamaya yönelik yararlı bir araç görevi görüyordu. Son dönemlerde de halk eğitimi, eğitimin yalnızca hâkim zümrenin yararlanabileceği bir imkân olmaktan çıkmış, alt zümrenin de bilinçlenerek siyasal, ekonomik ve toplumsal konularda etkin olmalarını temin edecek bir hal almıştır.¹ Sonuç olarak halk eğitimi, halkın yaşamını tüm yönleriyle ele alan geniş bir program alanı olarak düşünülebilir.

1.2. Halk Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Eski Türklerde eğitim, bilenlerin bildiklerini bilmeyenlere aktarması yoluyla gerçekleşiyordu.² Her türlü iş ve meslek alanında yüz yıllardır var olan usta-çırak ilişkisi ve ahi örgütleri ile loncalarda görülen hem din hem de meslek eğitimi etkinlikleri;³ cami, dergâh tekke ve zaviyelerde görülen dinsel içerikli eğitsel etkinlikler birer yetişkin eğitimi uygulaması niteliğinde idi. Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye, çalışan kesime okuma-yazma, aritmetik ve İslam dinini öğretmek amacıyla 1865’te bir çırak okulu açmış idi. Bugünkü anlamda bu bir yetişkin eğitim uygulaması idi. Ayrıca II. Meşrutiyet döneminde yetişkinlere okuma yazma öğretmek amacıyla, gece kursları ve 1914’te İstanbul Vilayet Meclisi kararıyla iki de çıraklık okulu açılmış, bu okullar ara ara kapanmasına rağmen 1928’e kadar devam etmişti. 1900’lerin başlarında Beşiktaş İlmiye Cemiyeti, Encümeni Danış; Öğretmenler Derneği, 1912’de Türk Ocakları, 1918’de kurulan Anadolu Musiki Cemiyeti ve

1 Cevat Geray, “Türkiye’de Kırsal Yerleşme Düzeni ve Köy Kent Yaklaşımı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C 30, S. 1, s. 45-66.

2 Rıfat Okçabol, *Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)*, Der Yayınları, İstanbul 1996, s. 49.

3 Rıfat Okçabol, *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2005, s. 29.

benzeri kuruluşlar yetişkinlerin eğitimiyle ilgili faaliyetlerde bulunan çeşitli kuruluşlar idi.⁴

Cumhuriyet döneminde ise, halk eğitimi çalışmaları Atatürk'le başlar. Atatürk, Birinci Eğitim Kongresi'ni 16 Temmuz 1921'de, Ankara'da topladığı zaman, ülke işgal altındaydı. Kongrede alınan kararlar, halk eğitimi için yüksek düzeyli programlar yerine halkın daha çok ihtiyaç duyduğu okuma-yazma, aritmetik, millî dil ve edebiyat gibi, yetişkin eğitimine yönelik programlar içermesine yönelikti.⁵

Atatürk, modernleşmenin en etkili aracının eğitim olduğunu düşünüyordu. Halkı modernleştirme çalışmaları dahilinde Atatürk'ün seçtiği iki eğitim yaklaşımından birisi ulusal eğitim, diğeri de halk eğitimidir. Bu iki sistem Türk halkında düşünce ve davranış değişimini amaçlamıştı. Devletin önemli görevlerinden birinin halkın eğitimi olduğunu düşünen Atatürk, Cumhuriyetin temel eğitim politikasını öncelikle laiklik ve halkçılık ilkeleri üzerine inşa etmişti.⁶

2. Atatürk Döneminde Halk Eğitimi Kurumları ve Faaliyetleri

Halk eğitimi kurumları ve faaliyetleri tarihi gelişim bakımından üç grupta değerlendirilebilir. Bunlar, "Halk Dershaneleri", "Millet Mektepleri" ve "Halk Evleri"-dir.

2.1. Halk Dershaneleri

Atatürk'ün 1 Mart 1923 tarihinde Meclisi açışı sırasında vermiş olduğu direktif üzerine, Fethi Bey'in başkanlığındaki İcra Vekilleri Heyeti'nin 5 Eylül 1923'te TBMM'de okunan programında "Maarifin terbiyevi vazifelerinden birincisi çocukların terbiye ve tâlimi, ikincisi halkın terbiye ve tâlimi, üçüncüsü millî güzidelelerin yetişmesi için lâzım gelen vasıtaların ihzar (hazırlama) ve teminidir." denilerek "Halkın talim ve terbiyesi için gece dersleri ve çırak mektepleri tesis olunacak, halk lisanıyla ve halkın ihtiyacına muvafık (uygun) kitaplar yazdırılarak tabı (basımı) ve teksir (çoğaltılması) ve memleketin her tarafına tevzi (dağıtım) edileceği"⁷ ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Amerikalı eğitimci John Dewey 1924'te Maarif Vekaletinin daveti ile Türkiye'ye gelmiştir. Dewey, İstanbul ve Ankara'daki ted-

4 Okçabol, *Türkiye Eğitim Sistemi*, s. 29-30.

5 Ahmet Duman, "Türkiye'de Yetişkin Eğitimi Alanında Karşılaşılan Sorunlar" *Eğitim ve Bilim*, C 15, S. 82, s. 148.

6 Ziya Bursaloğlu, "Atatürk Döneminde Eğitim Felsefesi ve Yenileşmesi", *Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu*, A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1981, s. 11.

7 İsmail Arar, *Hükümet Programları (1920-1969)*, Burçak Yayınevi, İstanbul 1968, s. 22.

kikleri sonucunda Türk eğitim sistemine dair iki farklı rapor sunmuştur. Dewey, söz konusu raporlarında “Ülkenin ileriye götürülmesi, Cumhuriyet’in gelişmesi, halkın refah ve huzur içinde yaşaması isteniyorsa vatandaşların heyet-i mecmuası, memleketin siyasi, iktisadi ve harsi inkişafına iştirak edecek bir terbiye olmalıdır.” şeklindeki ifadesinde, halk eğitiminin Türkiye için oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Dewey’in bu tavsiyesini kendi döneminde gerçekleştirmeyi hedefleyen Maarif Vekili Mustafa Necati Bey, öncelikle bakanlığı dâhilinde halk eğitimine yönelik bir birim oluşturmuş; daha sonra da bu birim, Halk derslane ve konferansları talimatnamesini hazırlamıştır. Sonuçta 1927’de halk dersaneleri faaliyete başlamıştır.

1927 yılında halk dersliklerinin halk konferansları için çıkardığı yönetmelikte; hiç okula gitmemiş, okulu yarıda bırakmış, istediği öğrenim aşamasına erişmemiş olanlara temel yurttaşlık bilgisi; milli kültürün benimsenmesi ve yaygınlaştırılması konularında bilgi verilmiştir. 1927-1928 öğretim yılında bu amaca yönelik olarak 3304 halk dersliği açılmış ve 64.302 vatandaş bu programlardan yararlanmıştır.⁸

2.2. Millet Mektepleri

Harf inkılâbının yapılmasının akabinde, halk eğitimi yeni bir boyut kazanmıştır. Atatürk’ün 8 Ağustos 1928 tarihinde harf inkılâbını ilan etmesinden 1 Kasım 1928 tarihinde yeni Türk harflerinin resmen kabul edilmesine kadar geçen süreçte, yeni harfler önce devlet memurlarına ve öğretmenlere öğretilmiş ve öğretim yılı başlamadan önce ders kitapları yeni harflerle hazırlanmıştır. 1 Ocak 1929’da yeni alfabenin uygulanmasına geçilmiştir. 1928 yılında eski harf sisteminden Latin kökenli 29 harften oluşan yeni sisteme geçilmiştir. Hem okur-yazar olmayanlara, hem de okur-yazarlığı yeni sisteme göre ilerletmek isteyenler için Atatürk’ün başöğretmenliğinde Millet Mektepleri açılmıştır. Çıkarılan yeni yönetmelikle köylerde 12-45 yaşları arası, şehirlerde 16-45 yaşları arasındaki tüm yurttaşların (kadın-erkek) okuma-yazma belgesi alması şartı getirilmiştir. Bu yapıda iki tür okul mevcuttur; 1. Gezici Millet Mektepleri (okulu olmayan yerler için) 2. Sabit Millet Mektepleri.

Yine, iki tür derslik mevcuttur: 1. “A” derslikleri 2. “B” derslikleri. “A” dersliğinde yeni harflerle okuma-yazma öğretiliyordu. “B” dersliğinde ise okuma-yazma, hesap, sağlık bilgileri, yurttaşlık eğitimi veriliyordu; kurs süresi “4” ay idi. Haftalık

8 Mustafa Ergün, *Atatürk Dönemi Türk Eğitimi*, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları, Ankara 1982, s. 101.

“6” saat ders yapıyordu. Bayanlar için çoğunlukla öğleden sonra, baylar için de genellikle akşam program uygulanıyordu. A dersliklerinde 1928’den 1965’e kadar iki milyona yakın kişi okur-yazar duruma getirilmiştir.⁹ Bu dönemde 1. 354. 255 kişi Millet Mekteplerine devam etmiştir. Millet Mekteplerinin açtığı kursları başarı ile tamamlayanlara Anayasa metni hediye ediliyordu. Bu iyi yurttaş olmaya verilen önemi göstermektedir.¹⁰

1930 yılında Millet Mekteplerine devam edenlerin öğrendiklerini unutmamaları ve okuma alışkanlıkları kazanmaları amacıyla Halk Okuma Odaları açılmıştır. Başlangıçta yalnız Millet Mekteplerine gidenlere açık olan bu odalar daha sonra tüm vatandaşlara kapılarını açmıştır. Bu arada okuma alışkanlığını sürdürmek amacıyla gezici kütüphaneler oluşturulmuş ve katır sırtında dağ köylerine kitaplar dağıtılmıştır. Atatürk millet mekteplerinin işlevini yerine getirdiğini ve gereğini şu sözlerle dile getirmiştir:

“Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir. Fakat milletin %80’i okuma-yazma bilmiyorsa, bu hata bizde değildir. Türk’ün seciyesini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatıralarını kökünden temizlemek zamanıdır. Hataları düzelterek. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğrenecektir”. “Her şeyden evvel her gelişmenin ilk yapıtaşı olan meseleye temas etmek isterim. Her vasıttan evvel, büyük Türk milletine kolay bir okuma-yazma anahtarı vermek lazımdır. Büyük Türk milleti, bilgisizlikten, az emekle kısa yoldan ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir vasıta ile sıyrılabılır. Bu okuma-yazma anahtarı; ancak Latin esasından Türk harflerinin, Türk diline ne kadar uygun olduğunu; şehirde, köyde yaş ilerlemiş Türk çocuklarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi meydana çıkarmıştır”.¹¹

2.3. Halk Evleri

Yeni devletin kalkınması ve dünyada hakkı olan yeri alması için öncelikle bilinçli ve eğitilmiş bir halka ihtiyacı vardı. Bu bağlamda Halkevleri, çok önemli kurumlar olarak hayat bulmuşlardır.

19 Şubat 1932’de resmen kurularak 14 ilde açılan Halk Evleri; 1. Dil ve Edebiyat,

9 Geray, agm., s. 171.

10 Duman, agm., s. 152.

11 Utkan Kocatürk, *Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997, s. 139.

2. Tarih, 3. Müzecilik, 4. Güzel Sanatlar, 5. Tiyatro, 6. Sosyal Yardım, 7. Halk Dershaneleri ve Kurslar, 8. Kitaplık, 9. Yayın olmak üzere köy kalkınması için toplam dokuz alanda etkinlikte bulunuyorlardı.¹²

1936'da öğretmen ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla askerde çavuş olanlar, altı aylık bir kurstan sonra köy okullarında ilk 3 sınıfa öğretmen olarak görevlendirilmişlerdir. Bunlar her ayın son haftasında okulda karşılaştıkları sorunların tartışıldığı toplantıya katılarak verimli çalışmanın yollarını öğreniyorlardı.

Halk Evleri, bu şekilde 1951 yılına kadar faaliyetlerini sürdürdü. 1951 yılında 5830 sayılı yasa ile kapatılarak malları hazineye devredilmiştir. 1960'dan sonra söz konusu halkevleri yeniden açılmış, ardından 1980'de tekrar kapatılmış, daha sonra yeniden mahkeme kararı ile açılmış olmasına rağmen istenilen hedefe ulaşamamıştır.

3. Atatürk'ün Halk Eğitimi Politikalarının Âşık Şiirine Yansıması

Atatürk'ün başöğretmen olarak tahta başına geçip halka okuma yazma öğretmesi ve halkı kendi özüne döndürerek Türkçeye dönüş sürecini başlatması ile cehalete karşı açtığı savaş, halkı çok etkilemiş ve halkın gören gözü, duyan kulağı, konuşan ağzı olan âşıkların da duygularını şiirlerinde dile getirmelerine sebebiyet vermiştir. Âşıkların bahse konu bu şiirlerini şu başlıklar altında sıralayabiliriz:

3.1. Başöğretmen Atatürk

Atatürk'ün başöğretmenliği ve ilk defa Türk harflerini tanıtması âşıkların hemen hemen hepsinin sıkça kullandığı bir unsurdur. Bu kullanımlardan birkaç örnek:

Başöğretmen olup yazı öğrettin
Türklüğü yakışır, sözü öğrettin
Âşık Hikmet Arif Ataman¹³

Atatürk öğretti harfi, yazıyı
Kalemim, defterim, elim Atatürk
Tarih yazar gelip geçen maziyi
Kutbum, asrım, ayım, yılım Atatürk
O, ölümsüz asker, hem başöğretmen
Bilgi hazinesi, ilim Atatürk

¹² Duman, agm. s. 154.

¹³ Fezzi Halıcı, *Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s. 150.

İlkin okulumda başöğretmenim,
Tahtaya Türkçeyi yazan Atatürk!
İlimde, kültürde rehberim benim,
Her şeyi inceden süzen Atatürk

Hikmet Arif Ataman¹⁴

Açılınca Cumhuriyet Okulu
Ata başöğretmen için akifi

Âşık Mehmet Taştepe¹⁵

Türklüğü tanıttı bütün dünyaya
Cumhuriyet idi en büyük gaye
Öz Türkçeyi yazdı kara tahtaya
Kalemi önderdir, eli önderdir.¹⁶

Şeref Taşhova

3.2. Atatürk- Halk Eğitimi ve Harf İnkılâbı

3.2.1. Harf İnkılâbını Yapan Atatürk

Âşıklar, harf inkılâbının Atatürk'ün ısrarı ve isteğiyle yapıldığını ve bizi özümüze, yani Türkçe'ye ve Türklüğe döndürdüğünü de şu sözlerle dile getirmektedirler:

Vatan bahçeleri çiçeklidir yaz,
Çiçek bahçesinde salınarak gez!
Atam dedi, Türkçe oku, Türkçe yaz!
Ağız yenilendi, dil yenilendi.

Şeref Taşhova¹⁷

Yönetim temsili halka elem tartardı,
Bu milletın azabı günden güne artardı,
Bir inkılâp yaparak dilimizi kurtardı,
Türk'e öz Türkçesini buldurmuştur Atatürk

Hazım Demirci¹⁸

14 Halıcı, *age.*, s. 36.

15 Mehmet Taştepe, *Hüzün*, Adana 2001, s. 297.

16 Halıcı, *age.* s. 51.

17 Halıcı, *age.*, s. 52.

18 Halıcı, *age.*, s. 143.

Eğitimde ilk öğretmen Atatürk
Okulda öz Türkçe yaz demedi mi?
İsmail Öner¹⁹

3.2.2. Harf İnkılâbı ile Halkı Eğiterek Cehalete Savaş Açan Atatürk

Âşıklar, Atatürk'ün cehalete karşı önemli bir savaş açtığını; harfi, heceyi düzelterek, Türklüğe yakışır sözü öğrettiğini ve karanlık geceyi aydınlatarak, cehalete karşı cepheyi harf inkılâbı yapmak sureti ile gerçekleştirdiğini de şu dizelerle dile getirmektedirler:

Aydınlatı o karanlık geceyi
Attırdı yüzlerden siyah peçeyi
Türkçe yeniledi harfi, heceyi
Okuma öğretti, dağda çobana

Âşık Dursun Durdağ²⁰

Başöğretmen olup, yazı öğrettin
Türklüğe yakışır sözü öğrettin
Doğruluğa giden izi öğrettin
Cehalete cephe kurdun Atatürk!

Hikmet Arif Ataman²¹

3.2.3. Halk Eğitimi ve Harf İnkılâbı ile Türkçeyi Koruma Altına Alan Atatürk

Âşıklar; Türkçe kullanmanın, Türkçeyi korumanın devlet düzenini korumak ve bu düzeni perçinlemek olduğunun altını şu dizeleri dile getirerek çizmişlerdir:

Şahbazoğlu Âşık bir Türk ozanı
Dinler her dem dinleyeni, yazanı
İnsan alameti devlet düzeni
Türkçe oku, Türkçe söyle, Türkçe yaz.

Âşık Veysel Şahbazoğlu²²

19 Halıcı, *age.*, s. 143.

20 Halıcı, *age.*, s. 158.

21 Halıcı, *age.*, s. 150.

22 Erdoğan Altunkaynak, *Âşık Veysel Şahbazoğlu*, Ankara 1998, s. 39.

Âşıklar aynı zamanda Latin alfabesi kullanmanın Türklüğe ve Türkçeye uygun olduğunu; kültürü korumanın, gelecek kuşaklara aktarmanın ancak Türkçe sayesinde olacağını şu sözlerle dile getiriyorlar:

Başöğretmen olup yazı öğrettin
Türklüğe yakışır sözü öğrettin

Âşık Hikmet Arif Ataman²³

Bir inkılâp yaparak dilimizi kurtardı
Türk'e öz Türkçesini buldurmuştur Atatürk

Âşık Hazım Demirci²⁴

Yönetim kadrosunda bulunanlarla, halkın dilinin aynı olmasının önemli olduğunu bilen âşıklar, Atatürk'ün dil öğretme seferberliğine de alkış tutmuşlar onu sonuna kadar desteklemişler ve insanların birbirlerini anlamalarının toplum huzuru için ne kadar önemli olduğunu şu ifadelerle dile getirmişlerdir.

Yönetim terazisi halka elem tartardı
Bu milletin azabı günden güne artardı
Bir inkılâp yaparak dilimizi kurtardı
Türk'e öz Türkçesini buldurmuştur Atatürk

Âşık Hazım Demirci²⁵

Sonuç

Ulusal birlik ve bütünlüğün, toplum fertlerinin ortak bir dil ile iletişim kurması sayesinde sağlanabileceği düşüncesinde olan ulu önder Atatürk, devletin dilinin Türkçe olduğunu, anayasaya değiştirilemeyecek bir madde olarak-Anayasanın 4. Maddesi- yerleştirdi.

Mustafa Kemal Atatürk, halk eğitimine verdiği önem sayesinde bir taraftan cehaleti kaldırmaya çalışırken, diğer taraftan da halkı sosyo-ekonomik yaşamda daha aktif ve verimli hâle getirmek için gereken ilk bilgilerin verilmesi ve halkın eğitimi bireylerden müteşekkil olması için çaba sarfetmiştir.

23 Halıcı, *age.*, s. 150.

24 Halıcı, *age.*, s. 143.

25 Halıcı, *age.*, s. 143.

Atatürk'ün yukarıda sözü edilen eğitim için uğraşları her kesimi kapsayacak her yaşa, her cinsiyete hitap edecek özelliklere de sahip olmalıydı. Bunu gerçekleştirme gayreti içinde olan Atatürk, örgün eğitim dışında eğitim-öğretimi halkın rahat elde edebileceği bir hale getirmeye çalışmış ve eğitim-öğretim sürecine üst düzeyde katılımı sağlamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda da onun direktifleri ile Halk Dershaneleri, Millet Mektepleri ve Halk Evleri kurulmuştur. Bu kuruluşlar sayesinde halkın her tabakasına ulaşılmaya çalışılmış, güzel sanatlardan, ilmi çalışmalara kadar eğitimin her alanında halkın faal olması için faaliyet gösterilmiştir.

Atatürk, bir milleti millet yapan tüm değerlerin dil sayesinde bugüne ulaştığının bilincinde idi. Atatürk, Harf İnkılabı'nın ardından millet mektepleri sayesinde vatandaşın hızlı bir şekilde okuma-yazma öğrenmesi için tedbirler almış; ardından Türk Dili Tetkik Cemiyetinin (TDK) kurulması ve 1932 yılında yapılan kurultayla da Türk dilinin kökenine, bugünkü haline ve çağın şartlarına göre şekillendirilmesine yönelik çalışmaları hızlandırmıştır.

Âşıklar, şiirlerinde Atatürk'ü başöğretmen olarak gerçekleştirdiği başarılarından dolayı takdir etmişler ve onun Türkçenin öğretilmesi, yaygınlaştırılması yönündeki gayretlerini de alkışlamışlardır.

Yine âşıklar, yazdıkları şiirlerde harf inkılabını gerçekleştirerek cehalete savaş açtığı, Türk milletini bu inkılap sayesinde medeni milletler düzeyine getirerek, aydınlattığı için Atatürk'ün halk eğitimi için yaptıklarını takdire şayan bulmuşlardır.

Âşıklar, Atatürk'ün gerçekleştirdiği harf inkılabı ve kurduğu millet mektepleri sayesinde memlekette dil birliğini sağladığı ve bu sayede devlet düzenini, ulusun birlikteliğini sağlama yönünde de çok önemli adımlar attığı düşüncesindedirler. Şiirlerinde bunu dile getirirken bir yandan da halkı bu seferberliğe teşvik etmişlerdir.

Şiirlerine bakıldığında âşıkların Latin alfabesinin Türkçeye uygun ve bu alfabe ile kültürü korumanın, dolayısıyla da gelecek kuşaklara aktarmanın daha kolay olduğunu düşündüğü ve başöğretmen olarak millete Türkçe öğretme gayreti içerisinde olan Atatürk'e de şükranlarını sundukları görülür.

Kaynaklar

Altınkaynak, Erdoğan, *Aşık Veysel Şahbazoğlu*, Ankara 1998.

Arar, İsmail, *Hükümet Programları (1920-1969)*, Burçak Yayınevi, İstanbul 1968.

Bursalıoğlu, Ziya, "Atatürk Döneminde Eğitim Felsefesi ve Yenileşmesi", *Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1981.

Duman, Ahmet, "Türkiye'de Yetişkin Eğitimi Alanında Karşılaşılan Sorunlar" *Eğitim ve Bilim*, C 15, S. 82, s. 43-46.

Ergün, Mustafa, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları, Ankara 1982.

Geray, Cevat, "Türkiye'de Kırsal Yerleşme Düzeni ve Köy Kent Yaklaşımı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C 30, s. 45-66.

Halıcı, Feyzi, *Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981.

Kalkan, Emir, *Türk Halk Şairleri Antolojisi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.

Kocatürk, Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997.

Okçabol, Rıfat, *Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)*, Der Yayınları, İstanbul 1996.

Okçabol, Rıfat, *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2005.

Taştepe, Mehmet, *Hüzün*, Adana 2001.